

Badania oczekiwań dyplomantów wobec seminariów dyplomowych

<https://doi.org/10.33141/po.2008.02.06>

Marian Turek, Izabela Jonek-Kowalska

Przeład Organizacji, Nr 2 (817), 2008, ss. 25-28

www.przeładorganizacji.pl

Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa (TNOiK)

Wprowadzenie

Na ogół jesteśmy zgodni co do znaczenia wiedzy i metod jej zdobywania dla rozwoju różnorodnych instytucji. Niemniej jednak tożsamość nauki¹⁾ umożliwia wyodrębnienie jej następujących aspektów: funkcjonalnego (czynnościowego), instytucjonalnego, rezultatowego (badawczo-poznawczego). W aspekcie funkcjonalnym nauka to wyspecjalizowana działalność zmierzająca do poznania w sposób obiektywny rzeczywistości, jej zrozumienie, przekazanie wiedzy innym, a także jej wykorzystanie do przekształcania otaczającej rzeczywistości. Nauka w aspekcie instytucjonalnym to zespół wszelkiego rodzaju instytucji naukowych prowadzących działalność badawczą i wdrożeniową i trudniących się kształceniem i przygotowaniem kadry naukowej. Niezwykle ważnym elementem tożsamości nauki jest jej aspekt rezultatowy, to jest zespół prawd poznawczych²⁾. Tożsamość w tym aspekcie przejawia się poprzez badania i dydaktykę prowadzone w jednostkach organizacyjnych wyższych uczelni. Warto w tym miejscu podkreślić, że w naukach o zarządzaniu eksponuje się aspekty badawczo-poznawcze. Podkreśla się, że jako nauki stosowane są one ukierunkowane nie tylko na objaśnianie istniejącej rzeczywistości, ale przede wszystkim na formułowanie zaleceń praktycznych³⁾. Ponadto w naukach o zarządzaniu dokonują się ciągle zmiany⁴⁾. Wraz z rozwojem życia gospodarczego powstają nowe teorie⁵⁾, a raz ustanowione prawa nie mają charakteru dogmatów⁶⁾. Stąd też potrzeba stałego porządkowania wiedzy, monitorowania zmian oraz dostosowywania profilu kształcenia w naukach o zarządzaniu do wymagań współczesnej gospodarki.

W świetle powyższego źródeł inspiracji do podjęcia badań stosowanych dotyczących oczekiwań dyplomantów wobec seminariów dyplomowych jest kilka. Za najważniejsze należy uznać konieczność doskonalenia metod kształcenia na wydziałach zarządzania i organizacji. Przy czym należy pamiętać, że nauki o zarządzaniu mają umożliwić wykorzystanie wiedzy w praktyce kierowania różnymi jednostkami organizacyjnymi⁷⁾. Istotą tych nauk jest zatem „zastanawianie się nad tym, jak nauka może pomóc gospodarce”⁸⁾. Wobec tego istnieje potrzeba ciągłego podnoszenia poziomu kształcenia oraz dostosowy-

wania go do rosnących wymagań studentów i rzeczywistości gospodarczej. Jednakże, by wymogom tym sprostać, należy dokonać ich zidentyfikowania. Tymczasem brak badań dokumentujących oczekiwania studentów wobec dydaktyków wydziałów organizacji i zarządzania. W obliczu przedstawionej potrzeby doskonalenia metod kształcenia na wydziałach organizacji i zarządzania oraz konieczności lepszego przygotowywania studentów do wymagań rynku podjęto badania oczekiwań dyplomantów wobec seminariów.

Miejsce i zakres badań

Badania przeprowadzono na Wydziale Organizacji i Zarządzania Politechniki Śląskiej. Studenci tego wydziału mogą doskonalić zdobytą wiedzę i umiejętności w ośmiu katedrach o dość zróżnicowanych profilach, jednoczących nauki społeczne, ekonomiczne i techniczne. Takie bogactwo specjalizacji połączone ze współpracą wydziału z przemysłem umożliwia studentom zdobycie zarówno wiedzy interdyscyplinarnej, jak i umiejętności praktycznych.

Badaniem objęci zostali dyplomanci uczestniczący w seminariach dyplomowych prowadzonych w ramach dziesiątego semestru studiów dziennych magisterskich. Taki dobór próby badawczej podyktowany został dojrzałością studentów ostatnich lat oraz możliwością konfrontacji ich oczekiwań wobec seminariów dyplomowych z rzeczywistym przebiegiem tych zajęć. Badania zostały zrealizowane na przełomie maja i czerwca 2007 roku w grupie 162 studentów. W badaniach wykorzystano kwestionariusz ankiety złożony z 24 pytań. W ramach przeprowadzanego badania założono poznanie oczekiwań studentów w następujących obszarach tematycznych:

- obszar ogólny, w którym identyfikowano czynniki warunkujące wybór specjalności i ustalano preferencje dotyczące sposobu zakończenia studiów;
- obszar organizacji i prowadzenia seminarium, w którym identyfikowano potrzeby studentów dotyczące przebiegu seminarium dyplomowego, rozważano także tematykę i formę zajęć seminaryjnych, wreszcie konfrontowano oczekiwania dyplomantów z faktycznym przebiegiem seminariów dyplomowych;

- obszar dotyczący wyboru promotora, w którym identyfikowano czynniki warunkujące wybór promotora oraz zadania stawiane przed promotorem;
- obszar poświęcony tworzeniu pracy dyplomowej, w którym badano m.in. czynniki wpływające na wybór tematu pracy dyplomowej, weryfikowano opinie na temat istotności zawierania w pracy części teoretycznej i empirycznej i sondowano rodzaj i zakres problemów związanych z tworzeniem teoretycznej i empirycznej części pracy;
- obszar przygotowania do obrony i obrony pracy dyplomowej, w którym badano znajomość zasad przeprowadzania egzaminu oraz kryteriów oceny pracy.

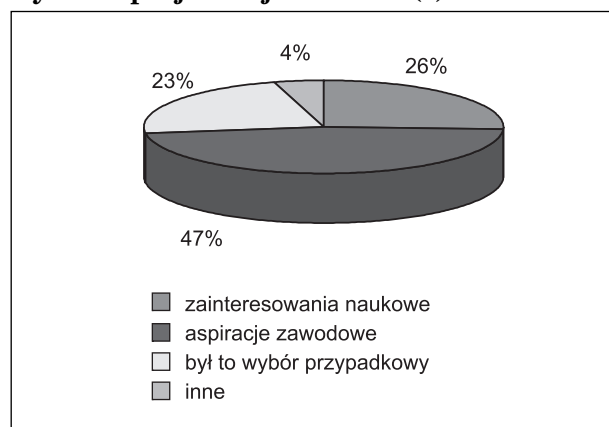
Tak sformułowany zakres przedmiotowy pozwolił na przekrojową ocenę wymagań stawianych seminarium dyplomowym, począwszy od wyboru specjalności oraz promotora, poprzez prowadzenie seminariów i tworzenie pracy, na egzaminie dyplomowym i ocenie pracy kończąc.

Wyniki badań – obszar ogólny i organizacja seminarium

Zadaniem części ogólnej była między innymi identyfikacja czynników decydujących o wyborze specjalności. W znacznej części (47%) o wyborze specjalności decydowały aspiracje zawodowe studentów. Zainteresowania naukowe miały mniejsze znaczenie, ponieważ jedynie 26% ankietowanych uznało je za czynnik determinujący wybór specjalności. Duża część badanych – 23% – uznała, że wybór specjalności był przypadkowy, 4% dyplomantów zaś wskazało na inne okoliczności wyboru specjalności (tradycje rodzinne, brak interesującej specjalności). Szczegółowy rozkład odpowiedzi przedstawiono na rysunku 1.

W części ogólnej, w związku z prowadzoną obecnie dyskusją nad sposobem zakończenia studiów wyższych, zapytano ankietowanych (2.), czy preferują egzamin końcowy weryfikujący wiedzę i umiejętności zdobyte w czasie studiów, czy też optują za stworzeniem pracy dyplomowej. Zdecydowana większość ankietowanych, bo aż 88%, opowiedziało się za stworzeniem pracy dyplomowej i jej obroną. Jedynie

Rys. 1. Jakie czynniki skłoniły Panią/Pana do wyboru specjalizacji studiów? (1)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

12% dyplomantów wolałoby zakończyć studia kompleksowym egzaminem końcowym.

W dalszej części identyfikowano potrzeby dyplomantów w zakresie organizacji i prowadzenia seminarium dyplomowego⁹⁾. Rozpoczęto od pytań natury ogólnej odnoszących się do trwania seminarium dyplomowego oraz podstawowych celów tych zajęć. Zdaniem większości ankietowanych (43%) seminarium dyplomowe powinno trwać cztery semestry. Nieco mniejsza część uważa, że powinno zostać skrócone do trzech semestrów (40%) i jedynie 17% jest zdania, że seminarium dyplomowe powinno odbywać się przez dwa semestry. Za najważniejszy cel (4.) stawiany przed seminarium dyplomowym ankietowani uznają przygotowanie do stworzenia i obrony pracy dyplomowej (83% wskazań). Za mniej istotne zadania uważają nabycie umiejętności przekazywania myśli oraz przekonywania w dyskusji (10%) oraz poszerzenie wiedzy z zakresu specjalności (7%).

Następnie ankietowanym postawiono pytania dotyczące preferowanej formy oraz tematyki zajęć seminaryjnych. Rozkład odpowiedzi na pytanie dotyczące najbardziej użytecznej formy prowadzenia seminariów dyplomowych zaprezentowano na rysunku 2.

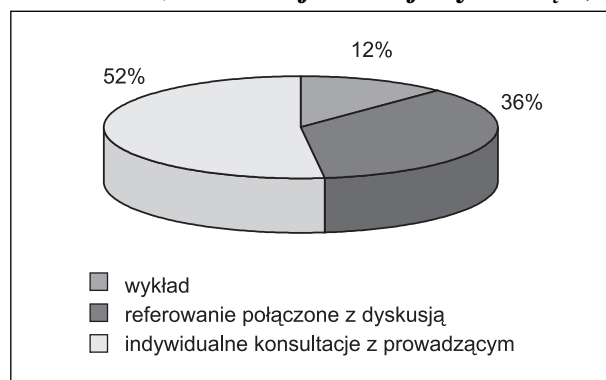
Za zdecydowanie najlepszą formę prowadzenia seminarium dyplomanci uważają konsultacje z prowadzącym. Duża część ankietowanych preferuje dyskusyjny charakter seminariów, jedynie 12% zaś uważa, że seminarium powinno przyjąć formę wykładu.

W ramach zajęć seminaryjnych (6.) studenci oczekują przede wszystkim przedstawienia zagadnień zarówno metodologicznych, jak i naukowych (62% wskazań). 29% ankietowanych uważa, że na zajęciach należy poruszać jedynie kwestie metodologiczne, a 9% jest zdania, że seminaRIA powinny poruszać jedynie zagadnienia naukowe.

Ostatnie pytanie (7.) w części dotyczącej organizacji i prowadzenia seminariów weryfikuje oczekiwania dyplomantów z seminaryjną rzeczywistością. Ankietowani odpowiadają bowiem na pytanie dotyczące spełnienia oczekiwań stawianych seminarium. 62% ankietowanych uważa, że przeprowadzone seminaRIA spełniły ich oczekiwania, a 32% badanych orzeka, że ich potrzeby nie zostały zaspokojone.

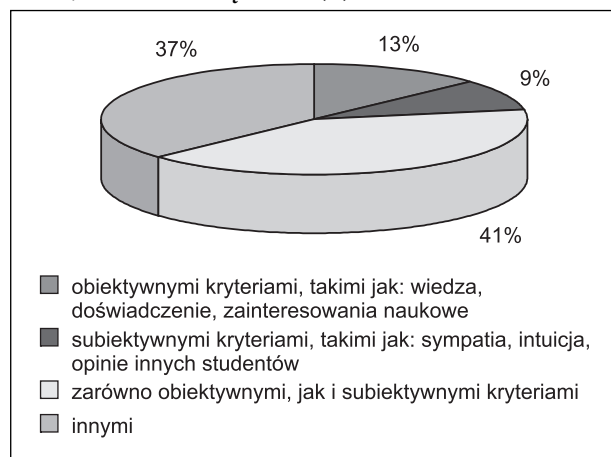
Kolejny obszar tematyczny prowadzonego badania dotyczył wyboru promotora. W tej części an-

Rys. 2. Jaka formę prowadzenia seminarium uważa Pani/Pan za najbardziej użyteczną? (5)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Rys. 3. Przy wyborze promotora kierowała się Pani/kierował się Pan: (8)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

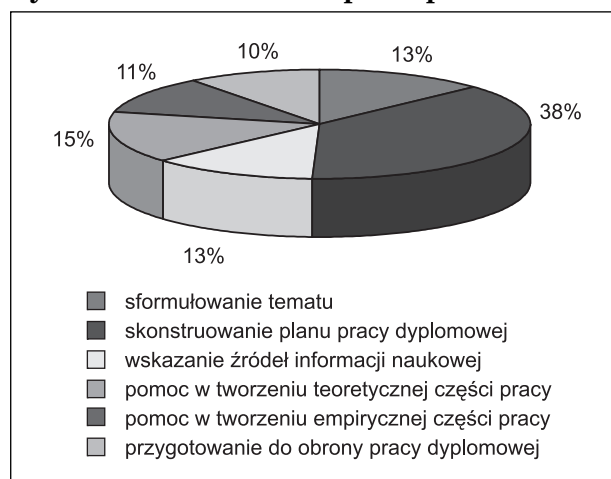
kietowanych pytano o czynniki warunkujące wybór promotora (8.) oraz o hierarchię oczekiwań stawianych opiekunom prac dyplomowych (9.). Spektrum odpowiedzi na pytanie 8. zaprezentowano graficznie na rysunku 3.

Dla większości dyplomantów przy wyborze promotora ważne są zarówno czynniki obiektywne, jak i subiektywne. Sympatią, intuicją oraz opiniami innych studentów kieruje się jedynie 9% ankietowanych, sama wiedza i doświadczenie zaś są istotne dla 13% badanych. Warto zauważyć, że wysoki odsetek ankietowanych (37%) wskazujących inne kryteria wyboru promotora dotyczy dyplomantów, którym wybór promotora został narzucony. Z uwagi na limity oraz wewnętrzne ustalenia katedr jest to praktyka często stosowana na wydziale.

Wybrany promotorem stawia się różnorodne zadania. Różnorodność oczekiwań dyplomantów względem opiekunów naukowych zaprezentowano na rysunku 4¹⁰.

Zdaniem ankietowanych promotor powinien przede wszystkim pomóc w stworzeniu planu pra-

Rys. 4. Zadania stawiane przed promotorem

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

cy. Pozostałe zdania charakteryzuje podobna waga. 15% ankietowanych uważa, że opiekun ma za zadanie pomóc w stworzeniu części teoretycznej. 13% jest zdania, że powinien wskazać źródła informacji naukowej i sformułować temat pracy. 11% akcentuje rolę opiekuna w tworzeniu pracy, a 10% stwierdza, że powinien on przygotować dyplomanta do obrony.

Wyniki badań – obszar tworzenia pracy i obrony pracy

Owadze poszczególnych problemów związanych z tworzeniem pracy dyplomowej świadczą wyniki kolejnej części ankiety zawierającej 11 pytań (pytania od 10. do 21.). Pytania zawarte w tej części ankiety odnosiły się do ogólnych zagadnień związanych z tworzeniem pracy. Jedno z pytań dotyczyło czasu niezbędnego na stworzenie pracy (12.). Ankietowani dostrzegają czasochłonność procesu budowy pracy. Aż 46% uznaje bowiem, że na stworzenie pracy dyplomowej poświęci więcej niż 700 godzin. 40% zamierza konstruować pracę przez czas dłuższy niż 501 godzin, ale krótszy niż 700 godzin. Jedynie 14% uważa, że stworzenie pracy zajmuje mniej niż 500 godzin.

Za pytanie ogólne należy również uznać kwestię wyboru tematu pracy (17.). I tak, za najważniejszą przesłankę wyboru tematu ankietowani uznają związek tematu z zainteresowaniami naukowymi oraz praktyką i pracą zawodową – 43% wskazań. Aż 23% badanych stara się powiązać temat wyłącznie z praktyką i pracą zawodową. Ten sam odsetek wiąże temat wyłącznie z zainteresowaniami naukowymi. Jedynie 7% przy wyborze tematu kieruje się łatwością jego realizacji, 4% zaś wskazuje na inne okoliczności wyboru tematu pracy, takie jak: sugestie osób trzecich czy dostęp do informacji empirycznych.

Wśród pytań ogólnych umieszczono również pytanie odnoszące się do największych trudności związanych z tworzeniem pracy dyplomowej (16.). Zgodnie z wynikami badań większość ankietowanych (64%) ma największe problemy ze stworzeniem części empirycznej pracy. 24% uważa za niezwykle trudny wybór tematu, stworzenie części teoretycznej zaś sprawia trudności jedynie 12% badanych.

Za istotny należy uznać fakt, że mimo trudności związanych ze stworzeniem empirycznej części pracy, aż 90% ankietowanych uważa ją za niezbędną część pracy dyplomowej (11.). Podobna część dyplomantów – 87% – uważa także, że praca dyplomowa powinna zawierać część teoretyczną (10.).

Warto w tym miejscu odnieść się do zagadnień bardziej szczegółowych, związanych z problemami w konstruowaniu wskazanych części pracy. Dla znacznej grupy ankietowanych najtrudniejsze w części teoretycznej jest zredagowanie poszczególnych rozdziałów pracy (43%). Dyplomanci wskazują również na problemy ze znalezieniem materiałów (31%). Spora część badanych – 20% – ma problemy z dokumentowaniem cudzego dorobku. Jedynie 6% wskazuje na trudności w opracowaniu tekstu pod względem edytorskim.

Inne problemy dotyczą tworzenia empirycznej części pracy. Na tym etapie połowa ankietowanych

ma problemy z dostępem do danych empirycznych. Znaczny odsetek badanych (28%) akcentuje również kwestię przeprowadzenia badań. Sporo ankietowanych ma trudności z wyborem metody badawczej (18%). Wśród innych trudności (4%) ankietowani wymieniają problemy z uporządkowaniem danych i formułowaniem wniosków.

Ostatnie dwa pytania (20. i 21.) prezentowanej części ankiety poświęcono czynnościom końcowym związanym z tworzeniem pracy. Ankietowanych zapytano, czy znają zasady budowy wstępu i zakończenia pracy (20.). 80% badanych odpowiedziało twierdząco. Dyplomanci wykazują także znajomość konstrukcji bibliografii i spisów (21.) – aż 79% stwierdziło, że opanowało reguły tworzenia wskazanych elementów pracy.

W części poświęconej kreacji pracy dyplomowej trzy pytania odniesiono także do sfery praktyk oraz roli pracy dyplomowej w przygotowaniu do pracy zawodowej (pytania od 13. do 15.). Na pytanie „Czy Pani/Pana zdaniem praktyki są pomocne w tworzeniu pracy dyplomowej?” (13.), 70% badanych odpowiedziało pozytywnie. Zdaniem pozostałych 30% praktyki zawodowe nie są przydatne przy tworzeniu pracy dyplomowej. Przy czym warto zauważyć, że zaledwie 22% ankietowanych miało problemy ze znalezieniem i odbyciem praktyk (14.). Podkreśla to znaczenie praktyk zawodowych zarówno na ostatnim etapie edukacji, jak i w przygotowaniu do pracy zawodowej. Nieco inaczej postrzegana jest rola pracy dyplomowej. Jedynie 54% ankietowanych uważa, że stworzenie pracy dyplomowej jest pomocne w przyszłej pracy zawodowej, pozostała część badanych jest zdania, że praca dyplomowa nie przygotowuje do pracy zawodowej.

Ostatnia część ankiety odnosi się do przygotowania do obrony i obrony pracy dyplomowej (22.–24.). Większość ankietowanych – 53% – nie zna zasad dotyczących przeprowadzania egzaminu dyplomowego (22.). Nieco mniej, bo 47% badanych nie wykazuje znajomości kryteriów oceny pracy i egzaminu (23.). Na uwagę zasługuje jednak to, że aż 88% ankietowanych znajomość owych zasad uważa za istotną (24.).

Podsumowanie

Ankietowani studenci akcentują praktyczny aspekt nauk o zarządzaniu. To właśnie on decyduje o wyborze specjalności, tematu pracy dyplomowej oraz rodzaju praktyki dyplomowej. Badani doceniają także znaczenie empirycznej części pracy dyplomowej. Niemniej jednak większość z nich ma problemy ze stworzeniem tej części, a w szczególności ze zdobyciem odpowiednich materiałów. Oznacza to, że mariaż teorii z praktyką zarządzania jest realizowany w niewystarczającym stopniu. Dodatkowo potwierdza to opinia studentów o nieprzydatności pracy dyplomowej w pracy zawodowej.

Warto jednak podkreślić, że studenci doceniają rangę teorii zarządzania. Uważają bowiem, że praca powinna zawierać część teoretyczną, a na seminariach pragną poruszać tematy naukowe. Jednakże trudno im stworzyć i uporządkować teoretyczną część pracy. Być może jest to spowodowane wielością

i różnorodnością klasycznych i współczesnych metod zarządzania proponowanych przez literaturę przedmiotu¹⁾ bądź też interdyscyplinarnością problemów nauk o zarządzaniu. Niepokojący jest fakt, że znaczna część ankietowanych nie jest zadowolona z zajęć seminaryjnych, które nie spełniają ich oczekiwań. Ankietowani nie doceniają również dyskusyjnego charakteru seminariów, stwierdzając, że najlepszą formą prowadzenia tych zajęć są indywidualne konsultacje z promotorem pracy dyplomowej. Temu ostatniemu stawiają wiele zadań, wśród których najistotniejsze jest udzielenie pomocy w konstrukcji planu pracy. W obliczu przedstawionych wyników badań warto podjąć trud udoskonalenia metod kształcenia w ramach nauk o zarządzaniu. Kształcenie to w większym stopniu powinno akcentować związki nauki z praktyką. Powinno dostarczać studentom różnych interaktywnych form prowadzenia zajęć, zmuszających do dyskusji i krytycznego myślenia. Wreszcie powinno porządkować i systematyzować wiedzę w ramach wciąż zmieniającej się teorii zarządzania, ucząc dokonywania wyboru optymalnych wariantów.

dr hab. inż. Marian Turek, prof. PŚI.

dr Izabela Jonek-Kowalska

Wydział Organizacji i Zarządzania,

Katedra Ekonomii i Finansów

Politechniki Śląskiej

PRZYPISY

¹⁾ Szerzej M. TROCKI, *Tożsamość nauk o zarządzaniu*, „Przeгляд Organizacji” 2005, nr 1.

²⁾ Szerzej A. HERMAN, *Nauki o przedsiębiorstwie w Polsce a praktyka*, „Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstw” 2006, nr 3, s. 3–11.

³⁾ Patrz S. SUDOŁ, *Zarządzanie jako dyscyplina naukowa*, „Współczesne Zarządzanie” 2007, nr 1, s. 8. Zob. też: M. PRZYBYŁA, *Organizacja i zarządzanie. Podstawy wiedzy menedżerskiej*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2001, s. 21.

⁴⁾ Por. B. NOGALSKI, *Nauki o zarządzaniu wobec wyzwań współczesności*, „Współczesne Zarządzanie” 2007, nr 1, s. 48–49.

⁵⁾ Por. Ł. SUŁKOWSKI, *Nurt krytyczny w naukach o zarządzaniu*, „Współczesne Zarządzanie” 2006, nr 1, s. 10.

⁶⁾ Patrz A.K. KOZMINSKI, *Zarządzanie w warunkach niepewności*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004, s. 10.

⁷⁾ Zob. P. BANASZYK, *U podstaw metodologii nauk o zarządzaniu*, „Współczesne Zarządzanie” 2007, nr 1, s. 61.

⁸⁾ I.K. HEJDUK, *Główne uwarunkowania rozwoju nauk o zarządzaniu w Polsce*, „Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstw” 2006, nr 3, s. 31.

⁹⁾ Por. J. SOZYŃSKI, *Seminarium dyplomowe i praca magisterska*, Skrypty Akademii Rolniczej we Wrocławiu, Wrocław 1982, s. 16–19.

¹⁰⁾ Hierarchię prezentowaną na rysunku ustalono na podstawie średniej ważonej z uzyskanych odpowiedzi.

¹¹⁾ Szerzej W.M. GRUDZEWSKI, *Współczesne kierunki rozwoju nauk o zarządzaniu*, „Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstw” 2006, nr 3, s. 11–19 oraz P. BANASZYK, *U podstaw metodologii nauk o zarządzaniu*, „Współczesne Zarządzanie” 2007, nr 1, s. 61–71.

Summary

In the article the results of studies on students' expectations towards seminar lectures are presented. The article includes the results of a poll filled up by 162 students of Silesian Technical University – Faculty of Organization and Management. The studies concerns organization and rules of seminar lectures as well the process of creating final dissertation and taking final examination. In the end of the article the detailed and general conclusions about increasing the quality of education in management science are presented.